

„system“, som ikke har noget navn, fordi det ikke er beskrevet i den internationale teoretiske litteratur om samfundsspørgsmål.

Man får uvilkårligt associationer til den østrigske kansler Schuschniggss situation i Berchtesgaden i 1938. Han var også „inviteret“ til forhandlinger med Hitler, og han skulle ydmyges. Associationen Berchtesgaden-København indbyrder ikke til nordiske kommentarer.

Noget andet er, at færingerne burde have rejst sig fra „forhandlingsbordet“ og have taget hjem for at forklare deres landsmænd den politiske situation og bedt om mandat før nogen underskrivning. Det mandat ville de aldrig have fået.

I Danmark burde man have vidst, at den strategi, man havde valgt, var den værste tænkelige måde at behandle færingerne på. Måske reagerer færingerne noget sent på provokationer; hele deres livssituation har nødvendiggjort tålmodighed; men reaktionen er stærk, når den kommer. Og den kommer, når de føler sig ført bag lyset. Danske „endelige løsninger“ på færøsk-danske problemer har ikke altid været så talefulde. I 1950-erne mente danske myndigheder, at man kunne løse „Klaksvig-konflikten“ ved at sende et helt skib med glubske hunde med et veldresseret kontingent af „fjøllet grinende“ (som en dansk avis skrev) danske politifolk. Den danske ordensmagts bestand af sådant bestie har efter alt at dømme ikke medført en endelig løsning på uøselige spændinger i de færøsk-danske relationer.

V

Den færøske nationalbevægelse og begyndende selvstyrebevægelse omkring århundredskiftet blev lagt for had i Danmark. Et sundt ønske om at erkende og få respekteret noget så naturligt som sin nationale identitet og modersmålets berettigelse i samfundslivet blev af danske politikere og embedsmænd betragtet som en farlig rigspølsende bevægelse.

Imens kæmpede danskerne syd for grænsen for bevarelsen af deres nationale identitet. I skolerne lærte færøske børn i Ottosens Danmarkshistorie om Hjort-Lorentzen, som „talte dansk og vedblev at tale dansk“. De mere tænksomme elever måtte gøre sig visse refleksioner over, hvorfor de i de færøske skoler skulle tale dansk.

Den færøske national-

bevægelse og den efterfølgende selvstyrepolitik koncentrerede sig især om det færøske modersmåls rettigheder.

Men selvstyrepartiets leder Jóannes Patursson blev i dansk presse gjort til „separatist“, „skilsmissepolitiker“ og „danskerehader“, og selv skriver han i sine erindringer, at „den tid var, at jeg var så bagvasket i Danmark, at der var få danskere, som offentligt turde sige, at de var mine venner“. Det reaktionære „Nationaltidende“ krævede i 1918, at han blev sat under anklage for højforræderi, en forbrydelse, som i henhold til straffeloven af 1866 blev takseret med døden ved „halsugning med en håndøkse“.

Samtidig blev den danske presse lukket for færøske synspunkter, selv det radikale „Politiken“, som havde været de frisdannede færingers sidste håb. Aviserne reflekterede kun den danske politiske mur, som var blevet rejst mod færingerne efter selvstyretankens fald i 1906 samhörigheds-partiets overtagelse af den politiske ledelse.

Den danske politiske hævn var grotesk. Et landsstingsudvalg anklagede i 1920 Jóannes Patursson for landsforræderi, fordi han i 1917 havde støttet en færøsk „folkeadresse“, som gik ud på at sikre forsyningen af livsnødvendige varer til Færøerne i en tid, da næsten al sejlads mellem Færøerne og omverdenen var ophørt.

Det var historien om igen, da danske myndigheder på Færøerne med hånd og fod forhindrede, at en erfaren færøsk kaptajn, som tilmed havde bygget sig sit eget skib, fik lov til at sejle og forsyne sine landsmænd med de mest nødvendige varer – på en tid, da færingerne døde af sult. I en indberetning til Rentekammeret i 1810 udtrykte embedsmændene deres uforbeholdne glæde over, at Poul Nolsøe, Jóannes Paturssons oldefar, var omkommet på havet:

„Vinteren har været temmelig nollig; dog skal vi ikke nægte, at skipper P. Nolsøes fraværelse og konsorternes tavshed som en følge af hans skæbnes uvished, mulig har bidraget dertil.“

Så vidt kunne den danske bureaukratiske kynisme på Færøerne drives. Imperialismens væsen er nok en konsistent mental størrelse.

Der skete ikke mere med ovennævnte „sager“ i 1917-20. Landstingskommissionens „Beretning“, på Færøerne altid betegnet som „Fúlubók“, var for pinlig til

at få politiske konsekvenser. Der fandtes trods alt i Danmark en reserve af politisk dannelse. Det ville også have været upraktisk og politisk uklogt og – i hvert fald under Zahle-regeringen – umuligt at sende statsbøddelen, som havde været arbejdsløs siden 1892, til Færøerne for at forrette sin dystre gerning. Færingerne ville ikke have udleveret Jóannes Patursson til en dansk bøddel. Den slags embedsforretninger havde færingerne i tidligere århundreder om ikke andet eksekveret selv; dog aldrig for politiske forseelser. Kynisk betragtet ville det dog for senere færøsk selvstændighedspolitik måske have været en fordel at have fået denne konfrontation.

VI

Krisen i 1930-erne ramte Færøerne hårdt. Færøerne var konstitutionelt ikke andet end et dansk amt, dog uden at nyde samme rettigheder som andre danske amter. Helt op til slutningen af 1800-tallet havde Færøerne givet stort overskud på det danske statsregnskab. Fra dansk politisk side havde man intet gjort for at udvikle det færøske samfund; det var ligefrem forsømt, økonomisk baseret på en fiskerflåde af underudrerede engelske slupper, indkøbt siden 1870-erne. Af infrastruktur eksisterede der praktisk talt ingenting.

Men nu kom der bevægelse i færøsk politik. Systemet fra 1850 havde bevist sin umulighed. Det var så åbenbart, at det måtte få politiske konsekvenser.

Med Danmarks besættelse i 1940 blev færingerne nødt til at regere sig selv efter en hjemmelavet foreløbig styrelsesordning og oplevede et økonomisk opsving og en kraftig opblomstring af selvstændighedspolitikken.

Nú smílast teir aftur í sjónvarpinum:

Tróndur: Johnsigurd er besta andlit okkara úteftir

Fyrirpartin í gjár varð sjógvurin slættaður á Sjónvarpi Føroya, og sjónvarpstjórin kann nú lova øllum starvsfólki sínum, at tey fáa eitt kanska meira spennandi – og í hvussu er minst líka spennandi – starv frammyvir. Stívnaða smílið er nú aftur tíðnað

Tað var eitt sindur rokt á Sjónvarpi Føroya, tá Johnsigurd Jóhannesen, ið hevur verið programleiðari í tíðini, meðan Arni Gregersen sat sum sjónvarpstjóri, týsmorgunin tók seg úr starvinum, tí hann hevði kent tað sum eina misálitisvátan á seg, tá nýggi stjórin, Tróndur Djurhuus, segði seg vilja standa fritt stillaðan, tá tann nýggi programleiðarin fór at verða settur.

Landsstýrið hevur nevniliga álagt sjónvarpstjóranum, at hann nú skal søkja eftir nýggjum programleiðara. Hetta fekk sjónvarpstjórin boð um áðrenn tað bleiv eitt sindur rokalt á sjónvarpinum týsdagin.

Men var tað rokalt týsdagin, hevur ódnin lagt seg, og í gjár var lagið aftur gott á øllum á sjónvarpinum, og nú er »sjógvurin slættaður«, sum eitt av starvsfólkunum tók til í gjár.

„Ongar trupulleikar og lagið er gott“

– Vit hava ongur trupulleikar, lagið er gott, og nú skulu vit bara royna at finna steivið, segði sjónvarpstjórin, Tróndur Djurhuus, tá Sosialurin seinnapartin í gjár tósði við hann.

– Vit skulu nú øll somul royna at finna tað arbeiðslagið, eg alla tíðina havi æt-

að mær. Akkurát smálutirnir í tí kann eg ikki fortelja um nú, tí tað má eg fyrst kunna øll starvsfólkini um.

Men kortini torir Tróndur Djurhuus í sama andadrátti at lova ikki so lítið:

– Eg kann lova øllum mínum starvsfólkunum, at tey fáa eitt kanska meira spennandi starv, enn tey hava havt frammanundan, og tey fáa í hvussu er eitt starv, ið er minsta líka spennandi, sum tað var, sigur hann.

– Ætlanin var ikki at seta niður á nákran, og heldur ikki er talan um, at nákar skal fara úr starvi. So er als ikki.

Vil finna best eignaða persónin

Kortini hevur tann slættaði sjógvurin ikki ført við sær nákrar broytingar her og nú, og Johnsigurd Jóhannesen, ið týsmorgunin segði seg úr starvinum sum programleiðari, fer ikki aftur í programleiðarastólin.

Har verður sjónvarpstjórin sjálvur sitandi, til nýggjur programleiðari er settur av landsstýrinum.

– Mær er álagt at seta ein nýggjan programleiðara, og eg havi bert gjørt vart við, at eg fegin vil standa fritt stillaður, tá tað skal gerast, so eg kann finna tann persónin, ið er best eignaður

til starvið, sigur Tróndur Djurhuus.

– Starvið verður nú lýst leyst, og tá umsóknirnar eru komnar, skal eg gera eina innstilling til landsstýrið, ið setir starvið. At nýggjur programleiðari skal finnast, er ikki nakað, ið eg havi biðið um.

Tróndur sigur eisini, at hann als ikki er áhugaður í at missa Johnsigurd Jóhannesen úr sjónvarpinum:

– Johnsigurd er avgjørt okkara besta samband við hyggjaran. Hann er snøgt sagt okkara besta andlit út eftir – hesum ivist eg ongá løtu í, sigur sjónvarpstjórin.

Trupulleikar hava verið

Tróndur Djurhuus dylir heldur ikki fyrri, at ávisir trupulleikar hava verið í sjónvarpinum, men at teir ikki hava havt nakað við hetta málið at gera:

– Eg vil eisini geva Johnsigurdi rætt í, at hesir trupulleikar áttu at verið loystir fyrri langt síðani – longu fyrri nøkrum mánaðum síðani.

Men trupulleikar tosa tey neyvan nógv um á sjónvarpinum nú, har stívnaða smílið er tíðnað eitt sindur. Tey skulu nú finna nýggja steivið hjá Tróndi...

hj.